

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on erittäin tärkeä ja perusteltu. Sivistyksen, tieteen vapauden ja demokratian korostaminen luo vahvan perustan kestäväälle yhteiskunnalliselle kehitykselle. Pohjanmaan liiton mielestä vision tulisi kuitenkin nykyistä selkeämmin tuoda esiin myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rooli talouskasvun ja kansallisen kilpailukyvyn edistäjänä. Vaikka kasvun merkitys tunnustetaan, se ei näy riittävän vahvana painotuksena suhteessa sivistyksellisiin tavoitteisiin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet ovat pääosin oikeansuuntaisia ja tukevat tavoitetta. Pohjanmaan liiton mukaan niitä tulisi kuitenkin täydentää siten, että korkeakoulujen rooli alueellisten innovaatioekosysteemien kehittäjänä ja elinkeinoelämän uudistajana tunnustetaan selkeämmin. Tämä on keskeistä erityisesti vihreään siirtymän ja teollisuuden rakennemuutoksen näkökulmasta.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on kannatettava ja tärkeä. Pohjanmaan liitto kuitenkin korostaa, että 60 prosentin korkeakoulutustavoite on erittäin kunnianhimoinen ja sen saavuttaminen edellyttää merkittäviä toimenpiteitä. Näihin kuuluvat erityisesti työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton lisääminen sekä laadukas kaksisuuntainen kotouttaminen.

Samassa yhteydessä Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että koulutusjärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena ja varmistetaan eri koulutusasteiden välinen toimiva työnjako. Teollisuusvaltaisilla alueilla ja vihreän siirtymän investointien näkökulmasta ammatillisella koulutuksella on keskeinen rooli, minkä vuoksi sen toimintaedellytykset ja resurssit on turvattava. Lisäksi on huolehdittava sujuvista siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen. On perusteltua lähteä strategisesti siitä, että työpaikkojen määrä voi kasvaa nopeammin kuin taustalla oleva väestökehitys. Niillä alueilla, joilla näin tapahtuu, on tärkeää mitoittaa koulutuspaikkojen tarve työpaikkojen kasvun mukaisesti.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet tukevat pääosin tavoitetta, erityisesti siirtymien sujuvoittaminen toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja jatkuvan oppimisen kehittäminen ovat kannatettavia. Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan alueellinen näkökulma jää kuitenkin kokonaisuudessa liian vähälle huomiolle.

Lisäksi jatkuvan oppimisen osalta olisi tärkeää korostaa nykyistä vahvemmin kaikkia ikäryhmiä. Nykyisessä työelämässä osaamistarpeet muuttuvat nopeasti, ja osaamisen päivittäminen koskee koko työikäistä väestöä, ei pelkästään nuoria.

Pohjanmaan liiton mukaan digitaalisten ja joustavien opetusratkaisujen kehittämisen rinnalla on tärkeää varmistaa myös laadukkaan lähiopetuksen riittävyys. Lähiopetus tukee opiskelijoiden oppimista, opintoihin kiinnittymistä sekä yhteisöllisyyttä, ja sillä on keskeinen merkitys osaamisen laadun varmistamisessa.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on perusteltu ja tärkeä. Pohjanmaan liitto kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että luovat alat nousevat visiossa varsin keskeiseen rooliin. Vaikka niiden merkitystä ei kiistetä, tulisi kokonaisuudessa varmistaa tasapaino siten, että myös teknologian, teollisuuden ja TKI-toiminnan merkitys kasvun ja kilpailukyvyn ajureina näkyy yhtä vahvasti.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet tukevat tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta. Pohjanmaan liiton mukaan olisi kuitenkin tarpeen tarkentaa, miten TKI-toiminnan vaikuttavuus konkretisoituu alueellisella tasolla. Erityisesti kiinnostusta herättää, miten kansalliset instrumentit, kuten Suomen Akatemian lippulaivat ja Business Finlandin veturihankkeet, kytkeytyvät alueellisiin innovaatioekosysteemeihin.

Pohjanmaan näkökulmasta vahvat energia- ja teollisuusklusterit sekä vihreän siirtymän investoinnit edellyttävät tiivistä alueellista TKI-yhteistyötä, jonka roolia tulisi korostaa nykyistä selkeämmin. Kehitettävä korkeakoulujen ohjaus- ja rahoitusmalleja niin, että pitkäjänteinen yritysyritys yhteistyö, kaupallistaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus näkyvät selkeinä mittareina ja niistä myös palkitaan

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Erikoistuminen ja yhteistyö ovat perusteltuja ja tarpeellisia tavoitteita. Pohjanmaan liiton mielestä on kuitenkin tärkeää, että kansallisen ohjauksen rinnalla huomioidaan nykyistä vahvemmin alueelliset osaamistarpeet. Maakunnissa toimivilla alueellisilla toimijoilla on keskeinen rooli näiden tarpeiden tunnistamisessa.

Pohjanmaan liitto haluaa tuoda esiin, että koulutuspaikkojen mitoituksessa painotetaan usein voimakkaasti väestökehitystä. Pohjanmaan kaltaisilla alueilla työpaikkakehitys on kuitenkin kehittynyt päinvastaiseen suuntaan suhteessa demografiaan. Tämän vuoksi pelkkä väestöpohjainen tarkastelu ei riitä, vaan koulutustarjonnassa tulisi nykyistä vahvemmin huomioida myös työpaikkojen

määrällinen kehitys ja elinkeinoelämän kasvavat työvoimatarpeet. Osaamistarpeiden ohella on tärkeää tunnistaa konkreettinen työvoiman kysyntä alueilla.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteissä on oikeansuuntaisia elementtejä, mutta ne jättävät osin keskeisiä kysymyksiä avoimeksi. Esimerkiksi maininta korkeakoulujen päällekkäisten tehtävien purkamisesta jää epäselväksi, eikä ole selvää, mihin konkreettisiin toimintoihin tällä viitataan.

Koulutusvastuusääntelyn uudistamisen osalta Pohjanmaan liitto korostaa, että myös alueelliset osaamistarpeet tulee huomioida kansallisten tarpeiden rinnalla. Lisäksi korkeakoulutuksen alueellinen saatavuus ja saavutettavuus jäävät visiossa liian vähälle huomiolle.

Pohjanmaan liiton mukaan korkeatasoista koulutusta ja tutkimusta tulee olla saatavilla siellä, missä elinkeinoelämän innovaatioekosysteemit sijaitsevat. Tämä on keskeinen edellytys alueiden elinvoimalle ja investointien houkuttelulle.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Rahoituspohjan monipuolistaminen on perusteltua ja kannatettavaa. Pohjanmaan liitto kuitenkin katsoo, että visiossa tulisi tarkentaa, mitä yksityisen rahoituksen lisäämisellä käytännössä tarkoitetaan ja millaista roolia opetus- ja kulttuuriministeriö kaavailee itselleen tämän kehityksen edistämisessä.

Lisäksi Pohjanmaan liitto haluaa tuoda esiin, että Pohjanmaan kaltaisissa maakunnissa valtaosa T&K-panostuksista on yrityslähtöisiä. Tällaisissa toimintaympäristöissä julkisilla panostuksilla voidaan saavuttaa merkittävää vipuvaikutusta yksityisiin investointeihin. Tämä näkökulma olisi tärkeää huomioida korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitusta koskevassa keskustelussa.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet jäivät osin yleiselle tasolle. Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan olisi tärkeää tarkentaa konkreettisia keinoja, joilla yksityistä rahoitusta lisätään, sekä arvioida vaikutuksia koulutuksen laatuun ja alueelliseen tasa-arvoon.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Pohjanmaan liiton mukaan vision keskeinen puute liittyy alueellisen näkökulman vähäiseen huomiointiin. Korkeakoulutuksen saavutettavuus, alueelliset innovaatioekosysteemit ja elinkeinoelämän tarpeet tulisi nostaa nykyistä vahvemmin esiin. Pohjanmaan liiton mukaan korkeakoulupolitiikkaa tulisi tarkastella nykyistä tiiviimmin rinnakkain aluekehittämisen, elinkeinopolitiikan ja teollisuuspolitiikan kanssa, jotta eri politiikkalohkojen välistä vaikuttavuutta ja synergiaa voidaan vahvistaa. Tähän pyritään esimerkiksi älykkään erikoistumisen strategioilla. Julkisia resursseja tulisi kohdentaa nykyistä voimakkaammin korkean osaamisen liiketoimintaan. Lähivuosien kasvukäännö edellyttää teollisuus- ja elinkeinopolitiikkaa, joka aktiivisesti tukee viennin osaamistason nostamista.

Lisäksi jatkuva oppiminen tulisi nähdä laajemmin koko väestöä koskevana kysymyksenä.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuva on pääosin realistinen ja tunnistaa keskeiset haasteet, kuten osaajapulan, koulutustason nostotarpeen ja TKI-toiminnan vahvistamisen merkityksen. Pohjanmaan liiton mukaan alueelliset erot ja mahdollisuudet jäivät kuitenkin liian vähälle tarkastelulle.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visio on kunnianhimoinen ja strategisesti tärkeä. Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan se on luonteeltaan osin idealistinen, mikä ei sinänsä ole ongelma, vaan pikemminkin visionäärisen työn luonteeseen kuuluvaa. Samanaikaisesti on kuitenkin tärkeää varmistaa, että yhteys Suomen talouskasvuun ja kilpailukykyyn on vahvasti mukana ja konkretisoituu myös toimenpiteissä.

9. Muut kommentit

-

Brandt Mats
Österbottens förbund Pohjanmaan liitto Regional Council of Ostrobothnia

Riusala Kimmo
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto